

«Νεοελληνική Κοινωνία» – Ένα ένημερωτικό δελτίο κοινωνικῶν ἐπιστημῶν

A. B.

Κυκλοφόρησε πρὶν λίγο καιρὸ τὸ ἔνατο τεῦχος (Vol. V, No. 1) τοῦ δελτίου *Modern Greek Society* (Νεοελληνική Κοινωνία),¹ πού ἐκδίδεται στὴν Ἀμερική ἀπὸ τὸ 1973, δύο φορές κάθε ἀκαδημαϊκὸ ἔτος. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτή, κι ἐπειδὴ τὸ δελτίο, παρὰ τὴ σημαντικὴ προσφορά του στὸ χώρο πού καλύπτει, μένει ἀκόμα σχεδὸν ἀγνωστο στὴν Ἑλλάδα, θεωρήσαμε χρήσιμη μιά σύντομη παρουσίαση.

Ὅπως ἀναφέρεται στὸ πρῶτο τεῦχος, σκοπὸς τοῦ δελτίου εἶναι «νά γίνει ἓνα διεθνὲς καὶ διεπιστημονικὸ μέσο πληροφόρησης καὶ ἐπικοινωνίας γιὰ κοινωνικοὺς ἐπιστήμονες πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ Νεώτερη Ἑλλάδα». Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν ἐκδόσή του στηρίχτηκε τότε σὲ μιά διάγνωση πού διατηρεῖ καὶ σήμερα τὴν ἕξια της.

Ἀπὸ ἀποψη ἐπιστημονικῆς ἔρευνας πτόν ευρύτερο χώρο τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἡ Νεώτερη Ἑλλάδα παραμένει σχεδὸν ἀνεξερευνήτη καὶ «παρθένα» τεριοχὴ, ἰδίως ἂν συγκριθεῖ μὲ τίς τερισσότερες εὐρωπαϊκῆς χώρες. Ἐνῶ ἡμῶς τὰ τελευταῖα χρόνια ὁλοένα περισσότεροι ἐπιστήμονες σὲ διάφορες χώρες ἐπιδιώκουν νά καλύψουν τὸ μεγάλο αὐτὸ κενό, ἡ κυκλοφορία τῆς δουλειᾶς τους περιορίζεται σ' ἓνα στενὸ κύκλο ἢ πάντως καθυστερεῖ σημαντικά. Αὐτὸ ἰσχύει βέβαια λιγότερο γιὰ τὰ βιβλία καὶ περισσότερο γιὰ τὰ ἄρθρα καὶ ἰδίως γιὰ τίς ἐπιστημονικῆς ἀνακοινώσεις (σὲ συνέδρια κλπ.) καὶ τίς διατριβές, πού σὲ πολλές περιπτώσεις δὲν ἐκδίδονται καν σὲ βιβλίο.

Ἡ γενικότερη αὐτὴ κατάσταση παίρνει διαστάσεις ἀληθινοῦ χάσματος, ἂν ξετάσουμε εἰδικότερα τὴν ἐπιστημονικὴ ἐπικοινωνία ἀνάμεσα στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἔξωτερικό. Ἐκατοντάδες διατριβές καὶ ἄλλες μελέτες γιὰ νεοελληνικά θέματα ἔχουν γραφτεῖ καὶ γράφονται ὁλοένα ἀπὸ Ἑλλήνες καὶ ξένους ἐπιστήμονες σὲ χώρες τοῦ ἔξωτερικοῦ, ἀλλὰ μένουν ἐντελῶς ἀγνωστες στὸ ἑλληνικὸ ἐπιστημονικὸ κοινὸ καὶ στίς ἑλληνικῆς βιβλιοθήκες. Ἀκόμα καὶ ἡ πιὸ προσιτὴ μορφή, τὸ βιβλίο, κυκλοφορεῖ πολὺ περιορισμένα. Οἱ ἑλληνικῆς μετὰφράσεις, ἄσχετα ἀπὸ τὴν ποιότητά τους, δημοσιεύονται κατὰ κανὸν μὲ μεγάλη καθυστέρηση καὶ καλύπτουν ἓνα μικρὸ μόνον μέρος τῶν ξενόγλωσσων μελετῶν –ὅχι πάντα τὸ πιὸ σημαντικό.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς κατάστασης αὐτῆς εἶναι εὐκόλο νά τὰ φανταστεῖ κανεὶς, ἀλλὰ δύσκολο νά τὰ δεχτεῖ. Γιὰ νά πάρουμε ἓνα ἐντυπωσιακὸ παράδειγμα, τὸ 1968 ἐκδόθηκε στὴν Ἀμερική τὸ βιβλίο τοῦ John Petropoulos γιὰ τὴν περίοδο 1833-43,² πού παρουσιάζει μιά ριζικά καινούρια καὶ γερά θεμελιωμένη ἐρμηνεία τῆς ἐπαναστατικῆς καὶ μετεπαναστατικῆς περιόδου καὶ ἀποτελεῖ ὁρόσημο στὴ μελέτη τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας. Δέκα χρόνια ἀργότερα, ἐξακολουθεῖ νά μένει ἀγνωστο στὸ ευρύτερο κοινόν, καθὼς καὶ στὴ μεγάλη πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ διάφορες μελέτες πού δημοσιεύονται καὶ πού τὸ ἀγνοοῦν –πράγμα ἐπιστημονικά ἀπαράδεκτο. Ἀνάλογα συμβαίνουν καὶ μὲ ἄλλες ἐργασίες πού δημοσιεύτηκαν στὸ ἔξωτερικό καὶ πού μποροῦν νά θεωρηθοῦν ἀπαραίτητες γιὰ τὴ μελέτη τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας.

Οἱ λόγοι γιὰ τὴν κατάσταση αὐτὴ μποροῦν νά ἀναζητηθοῦν σὲ διάφορες κατευθύνσεις: ἔλλειψη ἐπικοινωνίας ἀπὸ τὴν μιά ἐπιστὴμὴ στὴν ἄλλη καὶ ἀπὸ τὴν μιά χώρα στὴν ἄλλη, ἐμπόδια γλώσσας ἢ μεθόδου, τραγικὴ καθυστέρηση τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν στὰ ἑλληνικά πανεπιστήμια, κ.ο.κ. Ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὸ ἔξωτερικό ἔχει ἡ ἰδιότυπη περίπτωση τῆς Ἑλλάδας, πού δύσκολα ἢ πάντως περιθωριακά βρίσκει μιά θέση μέσα στὴν καθιερωμένη ὁργάνωση τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐιδικοτήτων κατὰ γεωγραφικῆς ἐνότητας ἢ περιοχῆς. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῇ, ἡ παραδοσιακὴ θέση τῆς Ἑλλάδας στὸ πλαίσιο τῆς μελέτης τῆς Βαλκανικῆς ἢ γενικότερα τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἔγινε ἀκόμα πιὸ περιθωριακὴ μετὰ τίς μεταπολεμικῆς ἀνακατατάξεις στὴν περιοχὴ. Ὡστόσο τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ Μεσόγειος καὶ εἰδικότερα ἡ Μεσογειακὴ ἢ Νότια Εὐρώπη ἀποτελεῖ τὸ πλαίσιο γιὰ ὁλοένα περισσότερες ἐπιστημονικῆς δραστηριότητες στὸν χώρο τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἀνθρωπολογία. Ἡ τοποθέτηση τῆς Ἑλλάδας μέσα στὸ νέο αὐτὸ πλαίσιο συγκριτικῆς ἔρευνας μπορεῖ ν' ἀποδειχτεῖ ἰδιαίτερα ὠφέλιμη ἀπὸ ἐπιστημονικὴ ἀποψη.

Αὐτὴ ἦταν καὶ εἶναι, σὲ πολὺ γενικῆς γραμμῆς, ἡ κατάσταση πού ὁδήγησε στὴν ἐκδόση τοῦ *Modern Greek Society* καὶ καθόρισε τὸ χαρακτῆρα του, μὲ ἰδιαίτερα τονισμένο τὸ διεθνὲς καὶ προπαντὸς τὸ

διεπιστημονικὸ στοιχείο: ἀντλώντας τίς πληροφορίες του ἀπὸ διάφορες χώρες, τὸ δελτίο ἐμπνέεται ἀπὸ μιά ευρύτερη ἀντίληψη τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, πού καλύπτει τοὺς χώρους τῆς ἱστορίας, τῆς (κοινωνικῆς) ἀνθρωπολογίας, τῆς κοινωνιολογίας, τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης, καθὼς καὶ ἄλλους συγγενικοὺς κλάδους, ὅπως π.χ. ἡ δημογραφία.

Ὅσο γιὰ τὸ ἀντικείμενο τοῦ δελτίου, πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι στὴν ἔννοια «νεοελληνικὴ κοινωνία» περιλαμβάνεται ὁ ἐλλαδικὸς χώρος ἀλλὰ καὶ ἡ Κύπρος. Ἀντίθετα, δὲν περιλαμβάνονται ἑλληνικῆς ἢ μᾶλλον ἑλληνικῆς καταγωγῆς ὁμάδες πού εἶναι ὀριστικά ἐνσωματωμένες στὴν ξένη κοινωνία μέσα στὴν ὁποία ζοῦν, ὅπως π.χ. οἱ Ἑλληνοαμερικανοί. Ἐξάλλου, τὸ συμβατικὸ χρονικὸ ὄριο πού ἔχει υἱοθετηθεῖ εἶναι τὸ 1700. Μελέτες πού ἀναφέρονται σὲ προηγούμενη περίοδο δημοσιεύονται μόνο ὅταν περιλαμβάνουν συγκεκριμένες συσχετίσεις μὲ τὴ μεταγενέστερη ἱστορικὴ ἐξέλιξη.

Ἡ τακτικὴ ἔλη τοῦ *Modern Greek Society* ἀνήκει στίς ἀκόλουθες βασικῆς κατηγορίες:

1. Δημοσιεύσεις: βιβλία, περιοδικά, ἄρθρα, ἐπιστημονικῆς ἀνακοινώσεις, διατριβές, βιβλιογραφίες κ.ἀ.
2. Ἐρευνες πού σχεδιάζονται, γίνονται ἢ ὁλοκληρώνονται.
3. Ἐπιστημονικῆς ἐκδηλώσεις καὶ συναντήσεις: συνέδρια, συμπόσια, σεμινάρια κλπ., πού ἀναφέρονται στὴ νεοελληνικὴ κοινωνία, εἴτε ἀποκλειστικά εἴτε ὀχι.
4. Κατευθύνσεις συγκριτικῆς ἔρευνας: ἀνάλογες πληροφορίες γιὰ τίς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητες πού ἀναφέρονται σὲ ευρύτερο πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο μπορεῖ νά ἐνταχθεῖ ἡ Ἑλλάδα, ὅπως τὰ Βαλκάνια καὶ, ἰδίως, ἡ Νότια ἢ Μεσογειακὴ Εὐρώπη.
5. Ἐνημέρωση γιὰ ἐρευνητικὰ ἰδρύματα: βιβλιοθήκες, ἀρχεῖα, κέντρα ἐρευνῶν κ.ἀ. Τὸ δελτίο ἔχει δημοσιεύσει περιγραφικὰ σημειώματα γιὰ τὸ Κέντρο Ἐρευνῆς ἱστορίας Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὸ Κέντρο Ἐρευνῶν Νεοελληνικῆς Ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἐταιρείας Σπουδῶν, τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, τὴ Γεννάδεια Βιβλιοθήκη, τίς ἑλληνικῆς συλλογὲς στίς βιβλιοθήκες τῶν Πανεπιστημίων Σιννατί καὶ Χάρβαρντ, καθὼς καὶ στὴ Δημόσια Βιβλιοθήκη τῆς Νέας

Ύδατος, τὰ γερμανικά ἀρχεῖα πού ἀναφέρονται στήν περίοδο τῆς Κατοχῆς κ.ἀ. Ἰδιαίτερη παρουσίαση ἐγινε γιά τὰ κέντρα ἐρευνῶν καί τίς ἐπιστημονικές ἐταιρίες τῆς Κύπρου.

Μέσα στούς στόχους τοῦ δελτίου, πέρα ἀπό τήν παρακολούθηση τῆς ἐπιστημονικῆς κίνησης, εἶναι καί ἡ περιοδική παρουσίαση ἐνός ἀπολογισμοῦ τῆς μέχρι σήμερα ἐρευνας σέ διάφορους τομεῖς. Τό Δεκέμβριο 1975 (Vol. III, No. 1) δημοσιεύτηκε μία βιβλιογραφία διατριβῶν γιά τήν Ἑλλάδα καί τήν Κύπρο, κυρίως ἀπό τήν Ἀμερική καί τήν Ἀγγλία, μέ 25) περίπου τίτλους. Τό Δεκέμβριο 1976 (Vol. IV, No 1) δημοσιεύτηκε μία διεξοδική καί σχολιασμένη βιβλιογραφία γιά τήν Ἑλλάδα καί τήν Κύπρο στό χώρο τῆς κοινωνικῆς ἀνθρωπολογίας. Τό τελευταῖο τεῦχος εἶναι ὁλόκληρο ἀφιερωμένο σέ μία συστηματική καί σχολιασμένη βιβλιογραφία γιά τήν περίοδο τῆς Κατοχῆς 1941-44. Στό μεθεπόμενο τεῦχος πρόκειται νά παρουσιαστούν οἱ πηγές, γιά τήν ἴδια περίοδο.

Τό *Modern Greek Society* εἶναι ἀνεξάρτητη ἐκδοση καί στηρίζεται βασικά στούς συνδρομητές του, πού περιλαμβάνουν ἐπιστήμονες, ἰδρύματα καί βιβλιοθήκες - κυρίως στήν Ἀμερική καί τή δυτική Εὐρώπη καί πολύ λιγότερο στήν Ἑλλάδα.¹ Βασικά γράφεται στά ἀγγλικά, χωρίς νά ἀποκλείονται συνεργασίες στά γαλλικά ἢ τὰ γερμανικά. Ἐκδίδεται ἀπό δύο πολιτικούς ἐπιστήμονες, τόν Νικηφόρο Ι. Διαμαντοῦρο καί τόν Γιώργο Θ. Μαυρογορδάτο, μέ τή βοήθεια τοῦ ἀνθρωπολόγου Peter S. Allen καί μιάς ὁμάδας δεκαπέντε Ἑλλήνων καί ξένων ἐπιστημόνων σέ διάφορες χώρες.

1. Ὁ πλήρης τίτλος εἶναι, ἀπό αὐτό τό τεῦχος: *Modern Greek Society: A Social Science Newsletter* (Νεοελληνική Κοινωνία: Ἐνα Ἐνημερωτικό Δελτίο Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν).

2. *Politics and Statecraft in the Kingdom of Greece 1833-1843* (Princeton: Princeton University Press, 1968).

3. Τό δελτίο κυκλοφορεῖ στούς συνδρομητές του, καθώς καί ἀπό τό βιβλιοπωλεῖο «Ἐνδοχώρα». Ἡ ἐτήσια συνδρομή κοστίζει 18* δρχ. ἢ 5 δολάρια. Ἡ ἐτήσια ἀεροπορική συνδρομή, 260 δρχ. ἢ 7 δολάρια. Τό κάθε τεῦχος χωριστά, 110 δρχ. ἢ 3 δολάρια. Συνδρομές σέ δολάρια ἀπό χώρες ἐκτός ΗΠΑ γίνονται δεκτές μόνο μέ ἐπιταγή πληρωτέα ἀπό μία ἀπό τίς κύριες τράπεζες τῆς Νέας Ὑόρκης. Συνδρομές σέ δραχμές γίνονται δεκτές μόνο σέ μετρητά ἢ ταχυδρομική ἐπιταγή στό ὄνομα Γ.Θ. Μαυρογορδάτος. Οἱ συνδρομές σέ δολάρια στέλνονται στή διεύθυνση:

Modern Greek Society, P. O. Box 9411, Providence, R.I. 02940, USA.

Οἱ συνδρομές σέ δραχμές στέλνονται στή διεύθυνση: Γιώργο Θ. Μαυρογορδάτο, Νεοφύτου Δούκα 3, Ἀθήνα 138.

HELP GREECE NOW

GIVE TODAY TO THE

GREEK WAR RELIEF

77 WEST WASHINGTON STREET

Suite 713 --- Phone: State 2271

CHICAGO

REGISTERED WITH U. S. STATE DEPT. NO. 260